

KOBİ'LERDE FİNANSAL KİRALAMADAN (LEASING) YARARLANMA DÜZEYİ: BİR UYGULAMA

Suat YILDIRIM*
Abdulkadir ALBEZ**
Orhan KÜÇÜK***

Özet: Leasing, özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için alternatif bir finansman ve yatırım yöntemlerinden birisidir. Finansal Kiralama genel olarak yatırım malı mülkiyetinin finansal kiralama şirketine kalarak, belirli kira karşılığında kullanım hakkının ve risklerin kiracıya verilmesi ve süre sonunda sözleşmede belirlenen sembolik bir bedel üzerinden mülkiyetin kiracıya devredilmesidir.

Bu çalışmada Avrupa Birliği bölgesel kalkınma projelerinde Düzey II bölgesinde yer alan Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerindeki KOBİ'lerde finansal kiralama yönteminden yararlanma düzeyi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar ele alınarak, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal kiralama

I. Giriş

Kiralama yoluyla finansmanda genel olarak satmak veya kiralamak, hizmet veya işletme kiralaması, Finansal Kiralama (mali amaçlı kiralama) şeklinde uygulama alanı bulmaktadır (Akgüç:1998, s.620). Bunlardan en yaygın olanı finansal kiralama'dır.

Finansman ve yatırım boyutu bulunan finansal kiralama, genellikle bilançonun en önemli aktif kalemlerinden birisi olan sabit varlıklarla ilgilidir. Finansal kiralama, bir iktisadi kıymetin finansal kiralama şirketi tarafından alınıp, bir bedel karşılığı, kullanım hakkının kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır. Kira süresi sonunda iktisadi kıymet kiracıya düşük bir bedelle devredilebilir.

Dünyada yaklaşık son otuz yıldan beri uzun dönemde faydalanılacak olan sabit varlıkların finansal kiralama yoluyla sağlandığı görülmektedir. Son yıllarda ABD'de yabancı kaynaklarla finanse edilen sabit varlık alımlarının üçte biri finansal kiralama yoluyla sağlanmıştır (Kara:2001, s.57-71).

Finansal kiralamanın temel özellikleri şunlardır:

- Yatırım malı finansal kiralama şirketinin mülkiyetinde olmalıdır.
- Fatura ödemesi finansal kiralama şirketi tarafından yapılmalıdır.
- Kullanım hakkı ve riskleri finansal kiralama sözleşmesi ile kiracıya verilmelidir.

* Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi Erzincan MYO

** Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi Aşkale MYO

*** Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi Bayburt MYO

—Kira ödemeleri kiralayana ile kiracı arasında önceden belirlenir.

—Kira ödemeleri bittikten ve yasal süre olarak en az dört yıl; ticari araçlarda iki yıl geçtikten sonra malın mülkiyeti kiracıya sembolik bir bedelle devredilmektedir.

Türkiye’de işlem tutarı her geçen yıl artış gösteren finansal kiralama (Leasing) 01.01.2005- 31.12.2005 tarihleri arasında fatura değeri 4,26 Milyar Dolara ulaşmıştır. Sektörlere göre dağılımda; tarım sektörü % 7.7, imalat sektörü % 45.53, hizmet sektörü % 45.46, diğer sektörler ise % 1.95 oranında pay almışlardır. Bir başka deyişle, 2005 yılında 37.278 adet proje finansal kiralama ile gerçekleştirilmiş olup, fatura değerleri toplamı 5.739.082.000.- YTL’dir (www.fider.org. tr)

Finansal kiralamanın en önemli avantajı, firmalar veya yatırımcılar açısından herhangi bir kaynak ödemeksizin makine ve teçhizat gibi yatırım malına sahip olması ve kira ödemelerinin önceden kiracının nakit akışlarına göre uyarlanmasıdır. Bunun yanında, finansal kiralama hakkında yeterli bilgi olunmaması ve bürokratik engeller dezavantajlarıdır.

II. Finansal Kiralama Tanımı

Ülkemizde 1985 yılından itibaren uygulanmaya başlayan finansal kiralama yöntemi 10.06.1985 tarihli 3226 sayılı kanunla kabul edilmiş ve 28.06.1985 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Finansal Kiralama Kanunu’nun amacı, finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama düzenlemektir. Bu kanuna göre finansal kiralama, finansal kiralama konusundaki makine, tesis gibi sabit varlıklar için finansal kiralama şirketi ile işletme yatırımcıları arasında yapılan bir sözleşmedir. Bu sözleşmede finansal kiralama şirketi, işletmelerin üçüncü kişilerden satın aldığı sabit varlığı, belli bir süre feshedilmemek şartıyla kira bedeli karşılığında kullanmak amacıyla, işletmeye bırakmasını öngören bir sözleşme olarak tanımlanmaktaydı (Pınar: 2000, s.229).

Daha sonra 319 seri nolu Vergi Usul Kanunu tebliğinde Finansal kiralama şu şekilde tanımlanmıştır. Kira süresi sonunda iktisadi varlığın mülkiyet hakkının devredileceğine bakılmaksızın, söz konusu varlığın mülkiyetine sahip olmaktan doğan riskler ile yararların tamamının veya tamamına yakınının belli bir dönemde bir bedel karşılığında kiracıya bırakan kiralamalara finansal kiralama denir. Ayrıca bir işlemin finansal kiralama sayılabilmesi için aşağıdaki koşullardan en az birisini karşılaması gerekmektedir. Bunlar:

1-İktisadi varlığın mülkiyeti kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi,

2-Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi varlığın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması,

3-Kiralama süresinin iktisadi varlığın ekonomik ömrünün % 80’inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması,

4-Kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamı, iktisadi varlığın rayiç bedelinin % 90’ından daha büyük bir değeri oluşturmasıdır.

Finansal Kiralama Kanunu'nun beşinci maddesine göre, finansal kiralama sözleşmesine taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilirler. Ancak, patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamazlar.

III. Finansal Kiralama Süreci

Finansal kiralama sözleşmeleri, kiralama dönemi sonrasında, sabit varlığın kiracıya bedelsiz olarak devredilmesi şeklinde olabileceği gibi sembolik bir bedelle devredilmesi şeklinde de düzenlenebilirler (Kara:2001, s.58). Finansal kiralama sözleşmeleri, normal kiralama sözleşmelerinden farklıdır. Normal kiralama işleminde genel olarak iki taraf bulunmaktadır. Birincisi kiralayan, varlığı kiraya vermekte; ikincisi ise kiracı varlığı kira ödemeleri karşılığında kiralamaktadır.

Finansal kiralama sözleşmelerinde üç taraf bulunmaktadır. Bunlar, satıcı işletme, kiracı işletme ve finansal kiralama şirkettir. Finansal kiralama sözleşmesinin iptal edilemez oluşu, kiralama bedeli, kiralama dönemi sonunda kiracı işletmeye tanınan haklar bakımından, normal kiralamalardan farklı bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir (Kara:2001,s.58)

Finansal kiralama işlemi, yatırımcı veya kiracı işletme tarafından belirlenen makine, tesis, taşıt gibi bir sabit varlığı, satıcı işletmeden finansal kiralama işiyle uğraşan bir şirket tarafından satın alınmasıdır. Daha sonra şirket herhangi bir sabit varlığı kira bedeli karşılığında kiracı işletmeye devreder. Doğal olarak bu işlem sözleşme ile yapılır. Sözleşme süresi sonunda, sabit varlık sembolik bir değerle kiracıya devredilir.

Bu işleyiş şu şekilde gösterilebilir (Büker: 2001, s.279):

- 1-Makinenin seçimi,
- 2-Kiracı işletme ile finansal kiralama şirketi arasında sözleşme yapılması,
- 3-Makinenin satın alınması,
- 4-Makine bedelinin finansal kiralama şirketi tarafından ödenmesi,
- 5-Makinenin teslimi,
- 6-Kira taksit ödemeleri,
- 7-Finansal kiralama şirketince makinenin kullanım hakkının devri işlemleri,

Öncelikle, kiracı işletme ihtiyacı olan makineyi seçer ve makinenin finansmanı için finansal kiralama şirketiyle bir sözleşme yapar. Finansal kiralama şirketi bu malı satın almakta ve bedelini satıcı işletmeye hemen ödemektedir. Bedeli tahsil eden satıcı makineyi, kiracı işletmeye teslim etmektedir. Kiracı işletme ise malın kullanım hakkını alarak, sözleşmeye göre, kira ödemelerini finansal kiralama şirketine ödemeye devam eder.

IV. Finansal Kiralama Sözleşmesi

Finansal kiralama işlemine konu olan sözleşme taraflar arasında varılan hususları içeren bir anlaşma olması nedeniyle, taraflar arasında herhangi bir sınırlama getirilmeden düzenlenebileceği gibi, daha önce üzerinde

kararlaştırılan bir çerçeveye de sınırlı tutulabilir. Kiracı işletmenin ödeyeceği dönemsel kira ödemeleri, kiralama dönemi boyunca sabit tutulabileceği gibi, ekonomik koşullara göre değişen miktarlarda artan veya azalan ödemeler şeklinde de düzenlenebilir.

Finansal kiralama kanununun altıncı maddesine göre, yurt dışından yapılacak finansal kiralama bedeli yıllık 25.000 Amerikan Doları karşılığı Türk Lirasından az olamayacağı belirtilmektedir. Yedinci maddede finansal kiralama sözleşmelerinin en az dört yıl süre ile iptal edilemeyeceği belirtilmektedir. Kanunun on beşinci maddesinde kiracı işletme, sözleşme süresi varlığın zilyedliğini bir başkasına devredemez hükmü yer almaktadır. Kanunun dördüncü maddesinde ise finansal kiralama sözleşmesinin, kiralama dönemi sonunda, kiralayın şirketin, kiracı işletmeye kira bedeli karşılığında mülkiyeti devretmeye imkân tanıyan bir sözleşme olduğu yer almaktadır. Buna göre kiracı işletmenin malın mülkiyetini üzerine alma hakkının olduğu anlaşılmaktadır.

V. Finansal Kiralamannın Kapsamı

İşletmeler finansal kiralama yoluyla bazı yatırımları için finansman sağlama yoluna giderler. İşletmelerin daha çok şu durumlarda finansal kiralamaya başvurdukları görülmektedir (Akgüç:1998, s.626):

—İthalat sınırlamaları, patent haklarının varlığı, bazı yatırım malları için yalnız kiralama seçeneğini açık bırakmakta, belli yatırım malları için finansal kiralama finansman seçeneği tek yol olmaktadır,

— İşletmeler kredi imkânlarının büyük bir bölümünü kullanmış olmaları,

— İşletmelerin Finansman sıkıntısı çekmeleri,

— Bazı anonim şirketlerin Halka açılmak istememeleri,

— İşletmelerin sürekli ve kısa sürede yüksek kazanç sağlayan yatırımlara girişmesi,

— Bazı yabancı sermayeli işletmelerin bütçe imkânlarının kısıtlı olması,

— İşletmelerin, sermaye yoğun teknoloji gereksinimi.

Genel olarak finansal kiralama yoluyla finansman sağlamada, her zaman mali bakımdan sıkıntı çeken işletmeler başvurmazlar. Sürekli olarak yatırım projelerine girişen, finansal açıdan durumları iyi olan işletmeler de bu yöntemi kullanırlar. Özellikle, şirketler ek tesis kurma ve bazı makine, taşıt gibi sabit varlık yatırımları için finansal kiralamadan yararlanabilirler.

VI. Finansal Kiralama Talebinde İstenilen Belgeler

Bir finansal kiralama şirketinin leasing başvurusunda istediği belgeler aşağıda belirtilmiştir (www.ykleasing.com.tr) :

—Finansal Kiralama Başvuru Formu,

—Ana sözleşme ve değişikliklerini içeren tüm ticaret sicil gazeteleri,

—Cari yıla ait ticaret sicil belgesi / faaliyet belgesi,

—Son genel kurulun yapıldığı yıla ait ticaret sicilinden tescil edilmiş imza sirküleri,
—Vergi dairesinden onaylı son üç yıllık bilanço ve gelir tabloları,
—Cari yıla ait yeni tarihli ayrıntılı mizan. Bir önceki yıla ait yılsonu ayrıntılı mizan,
—Son döneme ait gelir tablosu, geçici vergi beyannameleri ve vergi dairesi tahsil alındı makbuzları fotokopisi,
—Leasing şirketi adına düzenlenmiş proforma fatura,
—Yetkili ya da kefil sıfatıyla sözleşmeye imza atacakların ve %10'dan fazla hissesi olan ortakların nüfus cüzdanı örnekleri ve ikametgâh belgeleri,
—Firma ve ağırlıklı paya sahip ortaklar ile yöneticilerin kısa özgeçmişleri,
—Firma ve ortaklarına ait gayrimenkul tapu fotokopileri,
—Yatırım ile ilgili, varsa fizibilite çalışması ve teşvikli yatırımlarda yatırım teşvik belgesi.
Bu belgeler başvuru esnasında leasing talebi dolayısıyla gerekli incelemeler için de gerekli olmaktadır.

VII. Finansal Kiralamanın Avantajları

Finansal kiralamanın firmalara avantajları vardır. Bunlar (Ceylan:2003, s.120-122):

— Kira ödemeleri firma ile finansal kiralama şirketi arasında belirlenmektedir.

—Yatırımlara %100 finansman desteği sağlar; Çünkü finansal kiralama yoluyla firmalar hiç öz kaynak harcamadan yatırım tutarının tamamını bir başka deyişle %100'ünü finanse ederek satın almaktadır. Firmadan nakit çıkışı gerçekleşmediğinden işletme sermayesi başka alanlarda değerlendirilmektedir. Böylece firmanın karlılığı ve likiditesi artmaktadır.

—Yatırımlara orta ve uzun vadeli finansman sağlama imkânı; Bankaların genellikle kısa vadeli kredi vermeyi tercih etmeleri, firmaların uzun vadeli yatırımlarını uzun yıllar banka dışı kaynaklarla gerçekleştirmeye çalışmalarına neden olmuştur. Leasing özellikle bankadan orta ve uzun vadeli kredi alamayan firmalar için uygun bir finansman yöntemi olup, 1987 yılından itibaren banka dışı leasing sektörü bu açığı gidermeye başlamıştır.

Ülkemizde finansal kiralama sözleşmeleri genel olarak 4 veya 5 yıl fesih edilmediğinden dolayı firmalar için bu durum orta ve uzun vadeli bir yatırım ve finansman alternatifi olmaktadır.

—Finansal kiralama işlemleri, kredi işlemlerine göre daha hızlı ve kolay yapılmaktadır.

—Mali rasyolar olumlu çıkar. Borç/öz kaynak rasyosu, hissedarların koyduğu sermayeye karşılık kredi verenlerin ne kadar borç verdiklerini göstermektedir. Bu rasyonun bir olması, hissedarların koyduğu her bir liraya karşılık kredi verenlerin de bir lira borç verdiği anlamına gelmektedir.

Leasing’de borçlar mali tablolarda gösterilmediğinden rasyoda borçlar tutarı değişmediğinden bilanço ve mali rasyoları gerçek durumdan olumlu çıkmaktadır. Böylece firmanın mali durumu kredi taleplerini değerlendiren bankalarca olumlu karşılanabilir. Aynı zamanda kira bedelleri, kredi olmadığı için mali tablolarda borç olarak gösterilmezler. Bundan dolayı işletme finansal durumunun iyi olduğu göstergesi ortaya çıkabilir.

—Esnek kira ödeme planı. Firmalar kendi nakit akışlarına göre uygun ve esnek kira taksitli ödemelerini planlayabilirler. Esnek vadeler ve mevsimlik satış yapanlara uygun geri ödeme planları leasingin tercih nedenleri arasındadır.

—Kiralanan malın satın alınması. Kiralanan yatırım malları, sözleşme süresi sonunda sembolik bir bedelle kiracı tarafından satın alınabilir.

—Enflasyon ve faiz oranlarındaki değişimlere karşı güven ortamı. Leasing ile kiralama süresi, kira ödemeleri ve diğer koşullar önceden belirlendiğinden kiracı firmalar gerek enflasyondan gerekse hükümet kararlarındaki değişikliklerden etkilenmezler. Böylece, kiracılar finansal kiralama anlaşmasında, maliyet belli olduğundan bütçelerini ayarlama şansları bulunmaktadır.

—Vergi avantajı sağlar; Finansal kiralama ile kiralanan mala ödenen kiralar gider olarak kaydedildiği için kardan mahsup edilerek vergi avantajı sağlar. Ayrıca finansal kiralama yöntemiyle makine, ekipman vs. gibi mallarda genel KDV oranı yüzde 1 olmaktadır. Ancak, bu oran ticari araçlarda %8 olarak uygulanmaktadır (Uzunoğlu:1998, s.13). Buna ek olarak, finansal kiralama sözleşmelerinde resim, harç ve damga vergisi muafiyeti bulunmaktadır. Böylece, makine ve teçhizatın maliyeti önemli ölçüde azalmaktadır.

Finansal kiralama finansman seçeneğinin işletmelere sağlayacağı diğer avantajları şöyle sıralanabilir (Şimşek: 2001, s.276):

—Teknolojik gelişmenin hızlı olduğu sektörlerde işletme ölü yatırımlardan kurtulur; Kiracı işletmenin dolan kredi limitleri, finansal kiralama ile genişler, yeni teknoloji kullanma imkânına kavuşan firmalar eski teknoloji ile üretim yapmaktan kurtularak yeni teknolojiyi kiralayarak üretim kapasitelerini genişletmiş olacaktır.

—Kiracının kredi limitleri finansal kiralama ile genişlemektedir.

Bunlara ek olarak, Finansal kiralama ile sağlanan mallar kiracının mülkiyetinde olmadığından tasfiye durumlarında iflas masası dışında tutulmaktadır. Finansal kiralama Operasyonel kolaylık sağlar; leasing şirketi ithalat işlemleri ile ilgili tüm işlemleri uzman elamanları tarafından yaptıkları için firmalara büyük kolaylık sağlar. Muhasebe kayıtları da leasing şirketi tarafından yapılmaktadır.

Kiralamanın net avantajının hesaplanmasında kullanılacak formül aşağıdaki gibidir (Emery, Finnerty: 1997, s.814):

$$NAL = P - \sum_{t=1}^N \frac{(1-T)(CF_t - DE_t) + TN_t}{[1 + (1-T)r]^t} - \frac{SAL}{(1+r)^N} - ITC = 0 \quad (1)$$

Dt= Amortisman azatlımı,
DEt= Kiralama ve satma alternatifleri arasında t yılında faaliyet ve diğer harcamalardaki toplam artış farkı,
ITC= Yatırımın vergi kredisi,
CFt= t yılındaki kira ödemesi,
N= Kiralama süresi,
NAL= Kiralamanın net avantajı,
P= Malın satın alma fiyatı,
r= Varlık üzerinden istenen verim (Sermayenin vergi sonrası ağırlıklı ortalama maliyeti),
r'= Borçlanmanın vergi sonrası maliyeti,
SAL= Malın Kurtarılma değeri,
T= Kiralayanın marjinal gelir vergisi oranı.

VIII. Finansal Kiralamanın Dezavantajları

Finansal kiralama finansman yönteminin avantajlarına karşılık bazı dezavantajlara da sahip olduğu görülmektedir. Bunlar (Akgüç:1998, s.366):

—Finansal kiralamanın maliyeti yüksektir. Çünkü kira sözleşmelerinde yer alan saklı komisyonlar ve faiz oranları yüksek olabilmektedir. Bu yüzden maliyet araştırmasının iyi yapılması gerekir.

—Devletin sağladığı bazı yatırım teşvikleri daha kârlı olabilir. Finansal kiralama yoluyla bu teşviklerden yararlanmama durumu meydana gelebilir. Ancak, yatırım teşvik mevzuatında bu olumsuz durum giderilmektedir. Yatırım teşvikli projelere ait bir yatırıma leasing yapılırsa, leasing şirketi teşvikle ilgili sorumlulukları üzerine almakta olup leasing teklif fiyatları ve kiracının kira ödemelerine teşvik dikkate alınarak büyük kolaylıklar tanınmaktadır (www.ykleasing.com).

—Özellikle enflasyon dönemlerinde, sabit varlıklardaki fiyat artışları veya döviz kurlarındaki artışlar finansal kiralama yerine, satın alma alternatifini daha cazip kılar.

—Finansal kiralamanın diğer bir dezavantajı, kiracı firmaya hızlandırılmış amortisman kullanma imkanı vermemesidir.

—Finansal kiralama konusu mal için yüksek teminatlar istenmektedir.

—Finansal kiralama ödemeleri kiracı tarafından aksatıldığı zaman kiracı malı hemen kiralayan finansal kiralama şirketine teslim etmek zorunda olup, ayrıca zararları tazminle yükümlüdür.

IX. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, sabit varlık yatırımında finansman sorunlarının çözümünde Finansal kiralamanın önemini vurgulamak ve Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerindeki KOBİ'lerde finansal kiralamanın uygulanabilirliğini tespit etmek,

finansal kiralamayla ilgili karşılaştıkları sorunları belirlemek ve çözüm önerilerini araştırmaktır.

X. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın ana kütlesi, Avrupa Birliği uyum sürecinde bölgeler arası kalkınmışlık düzeyi farklılıkların giderilmesi amacıyla uygulanacak çalışmalarda Avrupa Birliği Komisyonunca Düzey II Bölgesi olarak ele alınan Erzurum Erzincan ve Bayburt illerinde (www.mfib.gov.tr) faaliyet gösteren imalat işletmeler olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda üç ilin Ticaret ve Sanayi Odasından imalat işletmeleri listeleri alınmıştır. Bazı işletmelerin kapanmış olduğu tespit edilmiş, bazıları da ilgili adreslerinde bulunamamış, bunun sonucunda 112 işletme ile anket çalışması yapılmıştır.

Bu çalışmanın en önemli kısıtı, sadece üç ilde yapılmış olmasıdır. Buna rağmen, araştırma özellikle ülkemizin doğusundaki imalat işletmelerinin genel görüşlerini yansıtmaya açısından önemlidir.

Araştırmada veri toplamak için söz konusu illerde anket yöntemi uygulanmıştır. Anketler, Erzincan, Erzurum ve Erzincan Meslek Yüksekokullarında görev yapan üç (makalenin yazarları) öğretim elemanı tarafından kişisel görüşme yoluyla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. 11 Sorudan oluşan ankette çoktan seçmeli sorular sorulmuştur.

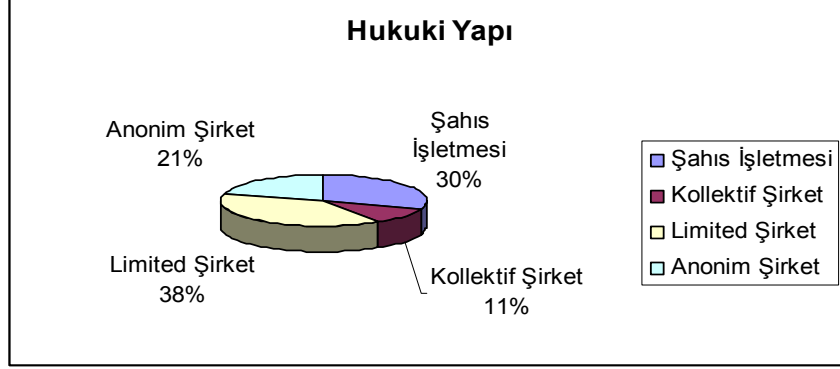
XI. Araştırma Bulguları

Araştırma bulguları başlıklar halinde sıralanmıştır.

A.Hukuki Yapı

Ankete katılan firmaların %38' limited Şirket, % 30'u şahıs işletmesi, % 21'i anonim şirket, % 11'i kolektif şirkettir. Şekil 1., firmaların hukuki yapılarına göre dağılımını vermektedir.

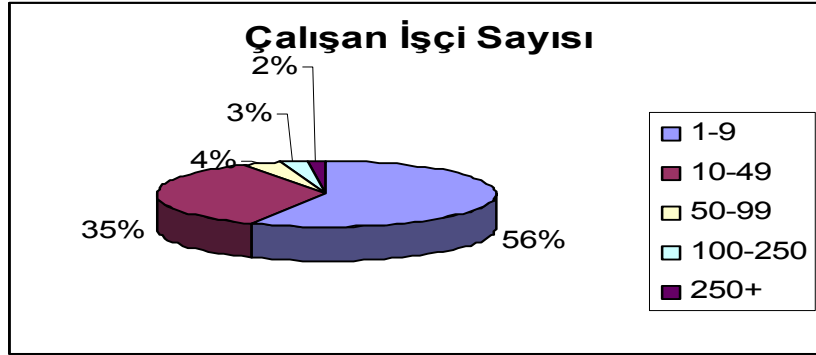
Hukuki yapı ile finansal kiralama yapanlar çapraz karşılaştırıldığında; Finansal kiralama kullanan toplam 15 firmadan 6'sı anonim şirket, 5'i limited şirket, 1'i kolektif şirket, 1'ise şahıs işletmesi olduğu görülmektedir. Yani sermaye şirketlerinin hukuki yapısı eğiliminin fazla olduğu ve de Finansal kiralama kullanmaya daha yakın oldukları söylenebilir.

Şekil 1. Firmaların Hukuki Yapılarına Göre Dağılımı

B.İstihdam Edilen Personel Sayısı

Şekil 2., istihdam edilen personel sayıları bakımından firmaların dağılımını vermektedir. Buna göre; Ankete katılan firmaların çalışan işçi sayıları % 56'sı 1-9, % 35'i 10-49, % 9'u 50-99, %3'ü 100-250, %2'si 250 ve üzeridir. Buna göre firmaların çalışan sayısı bakımından % 98'i küçük ve orta ölçekli işletmeler sınıfına girmektedir. Firmaların % 2'si ise büyük ölçek yapısında bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 2. İstihdam Edilen Personel Sayıları Bakımından Firmaların Dağılımını

Çalışan işçi sayıları ve Finansal kiralama yapan firmalar çapraz karşılaştırıldığında, Finansal kiralama yöntemini kullanan toplam 15 firmadan 6 firma 1-9; 7 firma 10-49; 2 firma 100-250 işçi çalıştırmaktadırlar. Yani 13 firma 10-49 çalışan işçi sayısı olduğu görülmüştür.

C. Faaliyet Alanı

Çizelge 1., firmaların faaliyet alanlarına göre yüzdelik dağılımını vermektedir. Buna göre; Ankete katılan firmaların % 36 Gıda alanında, % 20'si inşaat alanında, %16'si mobilya alanında ,% 12'si metal eşya ve ürünleri , % 8'i tekstil alanında , %5'i maden ve taş,toprak alanında, % 5'i plastik alanında faaliyet göstermektedir.

Tablo 1. Faaliyet Alanları Bakımından Firmaların Dağılımı

Faaliyet Alanı	Sayı	Yüzde
Orman Ürünleri ve Mobilya	18	16
İnşaat	22	20
Gıda	41	36
Tekstil, Giyim, Ayakkabı	9	8
Metal Eşya ve Ürünleri	13	12
Madencilik Toprak Taş	6	5
Plastik Ürünleri İmalatı	2	2
Yakıt İmalatı	1	1
Toplam	112	100

D. Finansman İşlevini Yürüten Personel

Tablo 2. Finansman İşlemlerini Yürüten Personel Bakımından Firmaların Dağılımı

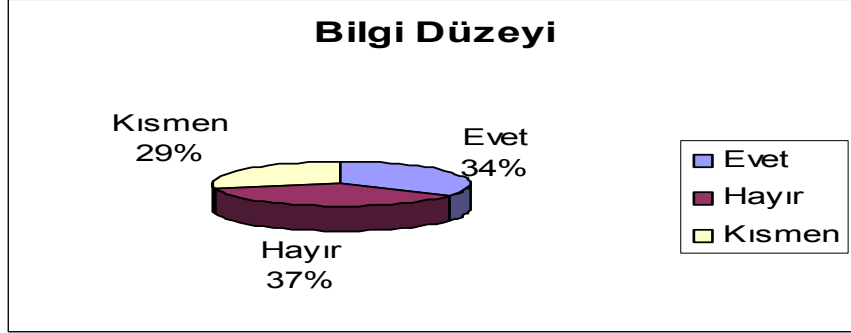
Finansman İşlemlerini yürütenler	Sayı	Yüzde
Firma Sahip ve Sahipleri	77	68
Muhasebe Departmanı	16	14
Finansman Departmanı	2	2
Muhasebe ve Finansman Departmanı	3	3
Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir	14	13
Toplam	112	100

Çizelge 2.'den görüleceği üzere, ankete katılan firmaların % 68'inde finansman işlemlerini firma sahip ve sahipleri yürütmektedirler. Finansman işlemlerini işletmelerin % 14'ünde muhasebe departmanı, %13'ünde Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir, % 3'ünde de Finansman departmanı yürütmektedir.

Ankete katılan firmaların % 2'sinde Finansman Departmanı vardır.

E. Finansal Kiralama Bilgi Düzeyi

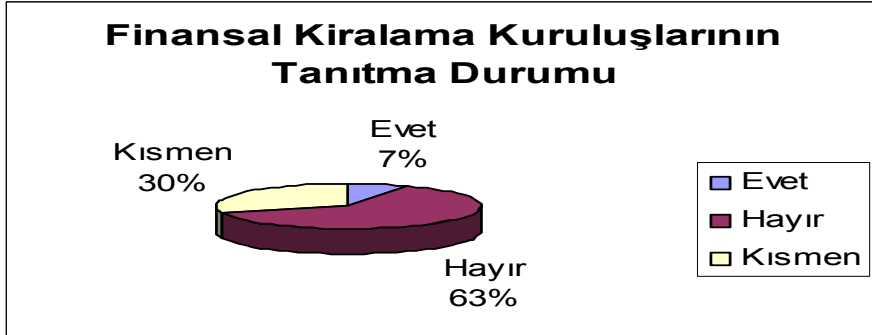
Şekil 3.'den de görüleceği üzere, ankete katılan firmalarda finansal kiralama hakkında yeterli bilgiye sahip olanların oranı % 34 tür. Yeterli bilgiye sahip olmayanların oranı % 37, kısmen bilgiye sahip olanların oranı ise % 29'dur. Firmaların yarısından fazlası (%63) bu finansman yöntemini tanımaktadır.

Şekil 3. Finansal Kiralama Bilgi Düzeyi Bakımından Firmaların Dağılımı

F. Finansal Kiralamanın Tanıtımı

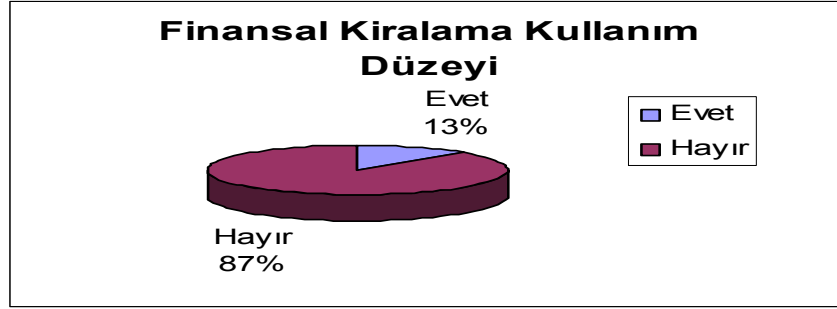
Araştırma konusu firmaların % 63'ü finansal kiralama kuruluşlarının finansal kiralama yöntemini tanıtmadıklarını belirtmişlerdir. Firmaların % 30'u ise kısmen tanıtıldığını belirtilmiştir. Firmaların % 7 gibi bir oran ile finansal kiralama yönteminin tanıtıldığı belirtilmiştir.

Şekil 4. Finansal Kiralamanın Tanıtımı Bakımından Firmaların Dağılımı

G. Finansal Kiralama Kullanım Durumu

Ankete katılan firmalarda finansal kiralama yöntemini kullanım oranı % 13'tür. Firmaların %87'si finansal kiralamayı hiç kullanmamıştır. Durum Şekil 5.'de görülmektedir.

Şekil 5. Finansal Kiralama Kullanım Düzeyi Bakımından Firmaların Dağılımı

Finansal kiralama yöntemini kullanan 15 firmaya uygulama esnasında karşılaştıkları risk veya sorunların neler olduğu sorulmuş, şu cevaplar alınmıştır.

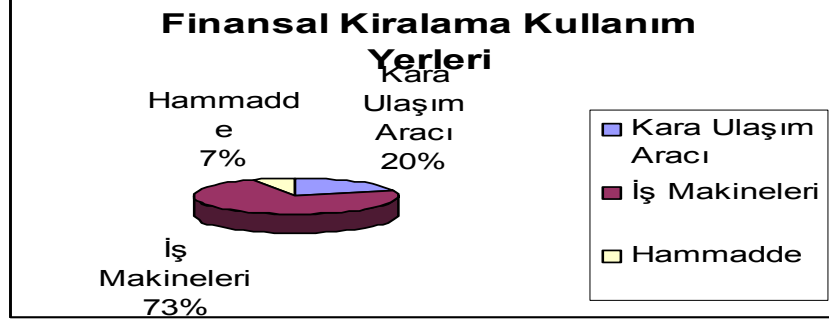
Birincisi Finansal kiralama şirketleri işlemlerini bankalar aracılığıyla yaptıkları, banka çalışanların finansal kiralama hakkında fazla bilgi sahibi olmadıkları veya bankaların müşteriyi finansal kiralama şirketlerine yönlendirdiği; ikincisi finansal kiralama sözleşmelerinin yabancı para ile yapılmasında kur riski ile karşılaştıkları; üçüncüsü, finansal kiralama şirketlerinin mala ipotek koymaktan hariç ayrıca yüksek teminatlar istemeleri, dördüncüsü bürokrasinin fazla oluşu; beşincisi kira ödemelerinin kısa bir süre aksatıldığı zaman hukuki sorunlar çıkacağı düşüncesi; beşincisi ülkemizde kira vadelerinin genelde 24 ay olduğu, kira ödemelerin tamamı bitirilmesine rağmen makine vb. malların faturası hemen kesilmemektedir. Finansal kiralama sözleşmeleri teslimden 4 yada 5 yıl süre ile fesh edilmediğinden dolayı fatura hemen verilmemektedir.

Öz kaynak harcamadan, kira öder gibi sahip oldukları makine vb. gibi sabit varlıkların finansal kiralama sayesinde üretim kapasitelerini artırdıklarını ve yeni teknoloji ile çalıştıklarını belirten firmalar, genelde bu yöntemden memnun kaldıklarını söylemişlerdir.

H. Finansal Kiralama Kullanım Amaçları

Firmalar % 73 ile iş makineleri yatırımlarını finansal kiralama yoluyla sağlamışlardır. % 20 ile de kara ulaşım aracı sağlanmışlardır.

Şekil 6., finansal kiralama kullanım amaçları bakımından firmaların dağılımını vermektedir.

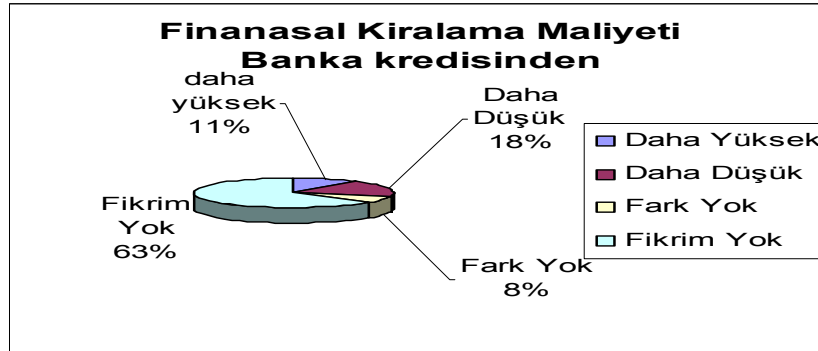
Şekil 6. Finansal Kiralama Kullanım Amaçları Bakımından Firmaların Dağılımı

Finansal kiralama yapan 15 firmadan 11 firmanın iş makinesi finansmanında, 3 firmanın kara ulaşım aracı, 1'inin ise hammadde alımında bu yöntemi kullandıkları ortaya çıkmıştır.

I. Finansal Kiralama ile Banka Kredisi Maliyetinin Karşılaştırılması

Şekil 7. firmaların finansal kiralama ile banka kredisi maliyetinin karşılaştırılması konusundaki düşüncelerini vermektedir.

Firmaların % 18'i finansal kiralama maliyetinin banka kredisi maliyetine göre daha düşük olduğunu ifade etmiştir. Firmalar % 63 ile maliyetler hakkında fikirleri olmadığı, % 8 ile finansal kiralama maliyeti ile banka kredisi maliyeti arasında fark olmadığı, % 11 ile finansal kiralama maliyetinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

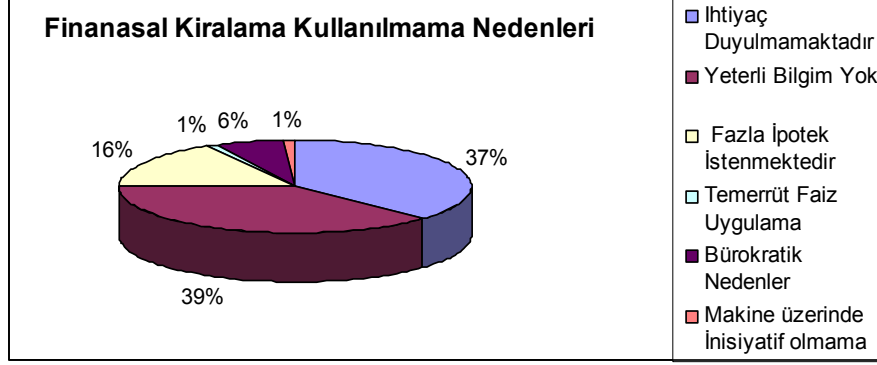

Şekil 7. Finansal Kiralama İle Banka Kredisi Maliyetinin Karşılaştırılması

J. Finansal Kiralama Yönteminin Kullanılmama Nedenleri

Firmalara finansal kiralama yöntemini kullanmama nedenleri sorulmuş, firmaların % 39'u yeterli bilgileri olmadığını, % 37'si ihtiyaç duymadıklarını,

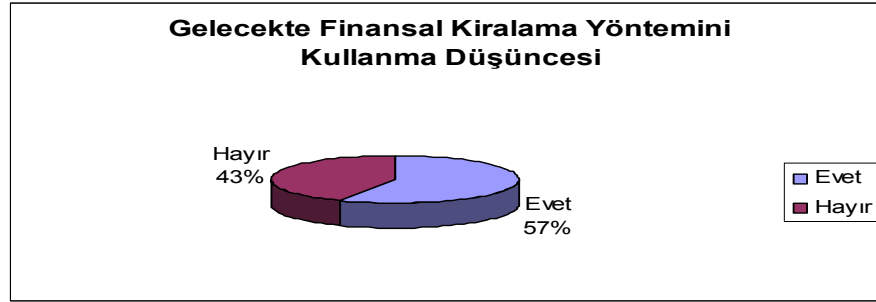
% 16'sı fazla teminat istendiğini, % 6 ise bürokrasinin çokluğunu belirtmişlerdir. Durum Şekil 8.'de görülmektedir.

Şekil 8. Finansal Kiralama Kullanılmama Nedenleri Bakımından Firmaların Dağılımı

XII-Gelecekte Finansal Kiralamadan Yararlanma Düşüncesi

Firmaların gelecekte finansal kiralamadan yararlanma düşünceleri de sorgulanmıştır. Buna ilişkin bulgular Şekil 9.'da verilmiştir. Buna göre Firmaların % 57'si gelecekte finansal kiralama yöntemini ile kullanmayı düşünmektedir. % 43'ü bu yöntemi kullanmak istememektedir.

Şekil 9. Gelecekte Finansal Kiralamadan Yararlanma Düşüncesi Bakımından Firmaların Dağılımı

XIII. Sonuç ve Öneriler

Büyük ölçekli işletmeler yatırımların finansmanında fazla zorluk çekmemektedirler. Fakat küçük ve orta ölçekli işletmeler başta öz kaynak yetersizliği olmak üzere çeşitli finansman sorunları ile baş başa kaldıkları birçok araştırmada ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu nedenle finansal kiralama yönteminin Türkiye'de mali sıkıntı çeken, kredi bulma imkânı bulmayan, fakat

bir an önce projelerini hayata geçirmek isteyen KOBİ'lere büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

Finansman sorunlarının aşılmasında kullanılabilir önemli bir yöntem olan finansal kiralama yöntemi, öz kaynak harcanmadan, istenilen nitelikteki sabit varlıklarına kira öder gibi elde etme olanağı sağlar. Öz kaynaklar ise işletme sermayesi finansmanında değerlendirilebilir. Sermayenin kıt olduğu, yüksek faiz ve enflasyonun hüküm sürdüğü ekonomimizde bu yöntemin işletme yatırımlarında sağlayacağı yararlar açıktır.

Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde 112 firma üzerinde yapılan finansal kiralama anket çalışmasından şu sonuçlar çıkmıştır:

1-Ankete katılan firmaların % 98'i küçük ve orta ölçekli işletmeler sınıfına girmektedir.

2-Finansal kiralama finansman yöntemi hakkında yeterli bilgiye sahip olanların oranı % 34 tür. Kısmen bilgiye sahip olanların toplamıyla birlikte % 63 tür. Yine % 37'lik bir oranla yeterli bilgiye sahip olmayanlar mevcuttur. Başka bir ifadeyle finansal kiralamanın normal bir kiralama işlemi olduğunu düşünenler çoğunluktadır. Ancak bilgi noksanlığı olduğu açıktır.

3- Firmalar ilk olarak % 73 ile iş makineleri yatırımlarını finansal kiralama yoluyla finanse etmişlerdir. İkinci sırada ise % 20 ile kara ulaşım aracı tercih edilmiştir.

4- Finansal kiralama maliyetinin banka kredisi maliyetine göre % 18 daha düşük olduğu görülmüştür. Geriye kalanı ise ya fikirleri olmadığını ya da fark olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum bilgi noksanlığını göstermektedir.

5- Finansal kiralama yöntemini kullanmama nedeni olarak firmaların % 39'u yeterli bilgileri olmadığını, % 37'si ihtiyaç duymadıklarını, % 16'sı fazla teminat istendiğini, % 6 ise bürokrasinin fazla olduğunu ileri sürmüşlerdir.

6- Firmalar bilgileri olduktan sonra bu yöntemi kullanacaklarını dile getirmişlerdir.

7-Finansal kiralamaya genelde şirketler özellikle anonim ve limited şirketlerin başvurduğu, şahıs şirketlerinin mikro ölçekli oluşları ve bilgi noksanlığı yüzünden bu yöntemi bilmedikleri anlaşılmıştır. Çünkü 34 adet şahıs işletmesinden 1'i finansal kiralama yapmıştır.

8- Finansal kiralama işlemlerinin artması ülke ekonomisi açısından da çok önemlidir. Finansal kiralama sayesinde firmalar üretim kapasitelerini artırarak, büyüme sağlayabilirler. Bu sabit varlık yatırımları sayesinde üretim artacak ve gayri safi milli hasıla artacaktır. Bu nedenle finansal kiralama işlemleri iş dünyasına tanıtılmalı ve finansal kiralama şirketlerini vergi yönünden rahatlatıcı önlemleri alınmalıdır.

Abstract: Leasing is one of the alternative sources of financing and investment particularly for Small and Medium Size Enterprises. Financial Leasing, in general terms, is the grant of utilization rights and risks of an investment property to the lessee in return for a certain charge and its transfer to the lessee at the end of the term over the symbolic price written in the contract, with the ownership of the investment property remaining with the financial leasing company.

This study discusses the level of utilization of the financial leasing method by SMEs in Erzurum, Erzincan and Bayburt provinces, which are included in Level II region of European Union, regional development studies and the problems encountered in its implementation, together with suggestions made for solutions.

Key Words: Financial leasing

Kaynakça

- Akgüç, Öztin; **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü Yayın, No: 56, Yenilenmiş 7. Baskı, Avcıol Matbaası, İstanbul, 1998.
- Büker, Semih; **Finansal Yönetim**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 875Eskişehir,2001.
- Ceylan, Ali; **Finansal Teknikler**, Ekin Kitabevi,5.Baskı,Bursa, 2003.
- Emery, Douglas R.; Finnerty, John D.; **Corporate Financial**, Prentice hall. Inc., 1997
- Kara, İbrahim ; “**leasing İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi**” (**ABD uygulaması**), Muhasebe ve Denetime Bakış, Yıl: 1, sayı. 3, Ocak 2001. ----- Maliye Postası Kanun Seti, Vergi Usul Kanunu.
- Pınar, İbrahim; **Bankalar Kanunu İle İlgili Mevzuat**, Kanun Metinleri Serisi: 4, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000.
- Şimşek, M. Şerif; **İşletme Bilimlerine Giriş**, Nobel Yayın Dağıtım, Yenilenmiş 8. Baskı, Konya, 2001
- Uzunoğlu, Sadi; **Yeni Finansman Teknikleri**, Geliştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, 1998, S.122.
- Türkiye Bankalar Birliği , www.tbb.org.tr.
- Türkiye Finansal Kiralama Derneği, www.fider.org.tr.
- Yapı Kredi Leasing, www.ykleasing.com.tr.12.06.2006.
- <http://www.ykleasing.com.tr/konsept/sssshow.asp?sss.i...12.06.2006>